

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa

Ad Mentem Præcipuorum Theologorum & Canonistarum, per Casus
practicos exposita, nunc quartò ab ipso Authore revisa ... & in 4. Tomulos
sic divisa, ut pro libitu in duas aut 4. Partes commodè compingi possit

Per XXXVI. Casus Exhibens Materiam de Conscientiâ, Legibus, Peccatis,
Fide, Spe, Charitate, Jure & Justitiâ

Jansen, Leonard

Coloniæ Agrippinæ, 1752

VD18 13475452-001

Casus VI. De subjecto Legum, seu de iis, qui legibus obligantur. Item de
abrogatione, derogatione & dispensatione Legum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39804

non sunt cognoscibilia, eò quòd ignoremus, quòd punctum temporis imaginarii præcisè sol attrigerit, sed Ecclesiasticè, ita, ut nos regulemus juxta Calendaria approbata, & horologia communiter bene regulata: si alicubi plura sint hujusmodi horologia, possum sequi quodlibet, non tamen cum certâ violatione alicujus legis, ut explicavi *Cas. 3. n. 22.* Ratio est consuetudo Ecclesiæ, quæ est optima legum interpretres, & aliter non possemus scire, quando præcisè inciperet vel desineret obligatio ejusmodi legis.

C A S U S VI.

De subjecto Legum, seu de iis, qui legibus obligantur, item de abrogatione, derogatione & dispensatione Legum.

FRemundus Princeps à suo Confessario quærit
 1. An teneatur propriis legibus. 2. Quid in statu Aristocratico & Democratico. 3. An Clerici obligentur Lege Principis? quid de Lege præjudicante immunitati Ecclesiastica. 4. An legibus obligentur infideles, heretici. 5. Ebrii, pueri. 6. Amentes. 7. An peregrini obligentur legibus locorum, per quæ transeunt. 8. An legibus communibus. 9. An gaudeant privilegiis loci, in quo sunt. 10. 11. An obligentur legibus sua patria? an Religiosi ubique suis Regulis. 12. Quid de exeunte è loco obligationis ad locum, ubi non est obligatio. 13. Quid si suo loco poterat satisfacere legi v. g. audire Missam, an non audit à possit exire. 14. Quid de eunte ex loco, ubi non est obligatio ad locum, ubi est obligatio. 15. An liceat ponere impedimentum legi. 16. Quid si ideo ponatur, ut quis excusetur à lege. 17. Quid de lege naturali & divina.

18. An sit obligatio removendi impedimentum aliunde positum. 19. Quid de eo qui ponit rem preceptam absque animo satisfaciendi. 20. Aut eodem tempore aut eodem actu pluribus satisfacit legibus. Quid de abrogatione & derogatione legis. 21. Dispensatione. 22. & 23. An dispensare secum quis possit. 24. Quid de Legis interpretatione, *Apekà. n. 25. Epikià. n. 26.*

QUÆR. I. Quinam obligentur Lege?

R. Leges non obligant, nisi subditos; hinc

I.

1. Legislatores non obligantur propriis legibus, neque quoad vim coactivam, ita ut incurrat poenam à se statutam, uti fatentur omnes, neque directe quoad vim directivam, seu in conscientia, maximè in iis, quæ ejus statum vel autoritatem dedecent; ut si lex prohibeat portare arma, vel pretiosas vestes: Ratio est: quia etiam vis directiva ex jurisdictione oritur, quam quis in seipsum non potest exercere, cum nemo respectu sui possit esse Superior simul, & inferior: deinde talis obligatio esset inutilis; cum enim obligatio legis pendeat à voluntate Legislatoris, toties posset eam tollere, quoties legem observare nollet, in aliis verò, quæ Legislatorem ipsum non dedecent, tenetur & ipse suis parere legibus, non quidem vi propriarum legum, sed ex dictamine rectæ rationis, quâ Princeps tanquam caput tenetur se conformare reliquo corpori: minus tamen, & secluso scandalo ac turbatione populi, plerumque tantum venialiter peccat Princeps propriam infringens legem: Ratio est, quòd tantum videatur esse levis deordinatio, quòd tanquam caput se hic, & nunc non conformet reliquo corpori. *Bonac. Less & alii.*

2. In statu Aristocratico, ubi Optimates dominantur, & in statu Democratico, ubi potestas est penes ceterum populi, quilibet ex Optimatibus, &

2.

ex populo directè obligatur publicatis legibus, quia quilibet ex Optimatibus & popularibus est verus subditus respectu totius cætûs tum Optimatum in statu Aristocratico, tum populi in statu Democratico.

3. 3. Clerici non obligantur directè legibus Principis vel Magistratûs sæcularis, quia hi nullam in illos vel illorum bona etiam patrimonialia (ut bene notat *Engel. lib. 1. tit. 2. n. 35.*) jurisdictionem habent: aliud est de bonis feudalibus, quæ non absolute, sed sub certis reservationibus, & salvo Jure feudali in Clericos transeunt: itaque ad leges civiles Clerici tantùm obligantur indirectè ex æquitate vel decencia naturali, vi cuius pro bono pacis una pars communitatis tenetur se conformare reliquis, debent tamen ejusmodi leges esse necessariæ pro bono communi, & non adversari Ecclesiasticæ immunitati, veluti lex de non vendendis frugibus extra patriam, de non admittendis peregrinis mercibus &c. Clerici has leges transgredientes plerumque tantùm peccant venialiter, nisi adsit scandalum, damnum tertii, vel Reip.; aut leges simul sint juris naturalis, ut servare jura contractuum, taxas mercium; tunc enim Clerici æquè obligantur quàm alii *Azor, Suar. de leg. L. 3. c. 34. num. 15.* Nunquam tamen ob transgressionem à laici puniri poterunt v. g. per confiscationem frugum, vel mercium, quia à juri dictione eorum, præsertim coactiva, sunt planè exempti; Inò si Superiores laici ferant leges immunitati Ecclesiasticæ præjudicantes, quibus v. g. Ecclesiæ vel loca pia fiunt inhabilia ad acquirendas possessiones, vel bona immobilia, hæ leges erunt illicitæ & irritæ, nec non ferentes incurrunt excommunicationem latæ sententia.

sententia ab Honorio III. C. *Noveritis de sent. exc.*
 qua confirmata est à *Trid. sess. 25. c. 10.*

4. Catechumeni, Judæi, aliique infideles, etsi 4.
 obligentur legibus civilibus suorum Principum,
 non tamen Ecclesiasticis, quia nondum sunt sub-
 jecti Ecclesiæ per baptismum; aliud est de hæreti-
 cis legitime baptizatis.

5. Ebrii & habentes lucida intervalla manent 5.
 subditi legibus, quamvis per accidens non pec-
 cent, eas infringentes ob defectum rationis; hinc
 peccant qui eos inducunt ad eorum transgressio-
 nem offerendo v. g. die Veneris carnes; Econ-
 tra offerendo eas pueris ante septennium non pec-
 catur, quia pueri ante illam ætatem probabilius
 nondum sunt subditi legibus humanis, quæ serun-
 tur humano modo; ideòque pro iis tantum qui
 habent usum rationis, qui ante septennium non
 præsumitur, eò quòd leges positivæ attendant ad ea,
 quæ plerumque contingunt. *L. nam ad ea ff. de leg.*

6. Perpetuò amentes etsi non obligentur legi- 6.
 bus humanis, tamen subditi sunt legibus naturæ,
 hoc ipso, quòd participant naturam rationalem;
 hinc quamvis ipsi per accidens ratione uti non va-
 leant, peccant tamen qui eos inducunt ad transgres-
 sionem legis naturalis, v. g. ad blasphemandum,
 fornicandum &c. quia cum hæc sint intrinsecè ma-
 la, tribuuntur principali libero agenti, qui amentis
 operâ velut instrumento utitur; è contra non esse
 illicitum iis offerre carnes, vel iis die festo opera ser-
 vilia imponere, docet *Laym. L. 1. t. 4. c. 12. num. 3.*
 eò quòd non sint subditi legibus Ecclesiæ, ideòque
 non videatur esse malum causare, ut id faciant, quòd
 nullâ lege iis prohibitum est. Quòd ad esum carnis
 consentio; quòd ad opera servilia puto peccare eum,
 qui ea die festo perpetuò amenti imponit saltem suo

E s

nomi

nomine in suam utilitatem, tunc enim censetur ipse imponens per amentem tanquam per instrumentum vivum laborare: sicut ergo peccat, qui per equum, bovem, vel asinum tanquam per instrumenta laborem servilem diebus festis exercet, quamvis certum sit jumenta nulli legi esse subiecta sic à potiori, qui per amentem: aliud est de edendo carnis, nam eas offerens non censetur per amentem edere, secus qui facit eum in suū commodum laborare.

7. QUÆR. II. An peregrini & viatores obligentur legibus locorum, per quæ transeunt?

R. Peregrini & viatores regulariter non obligantur specialibus illorum locorum præceptis, per quæ transeunt. *Sayr. Less. L. 4. de iust. c. 2. n. 44. Laym. & quodam peregrinos consentit Sanch. L. 1. moral. c. 12. Diana, Sannig, de leg. dist. 3. q. 8. n. 9. Ant. Herman. Thes. 5. Eng. n. 31.* Unde si in talis loco sit spectale festum vel jejunium, non tenentur audire Missam vel jejunare: Ratio est, quia nullo modo sunt subditi talis loci, vel Superioris, neque ratione originis, domicilii, contractus, vel delicti, ergo ejus legibus non obligantur, sed solum communibus.

Dixi 1. regulariter, quia peregrini utique tenentur servare leges, & solennitates contractuum, quia contractus sortiuntur forum loci in quo celebrantur, *c. fin. de for. comp. L. 19. ff. de jud.* Item tenentur servare leges, quarum violatio cederet in scandalum aliorum, in damnum vel injuriam loci, in quo existunt: hinc non licebit illis inducere contra prohibitionem evehere, vel illuc inferre frumenta, merces, portare arma prohibita, vendere supra statutum pretium &c., exigit enim æquitas naturalis, ut, qui in alieno loco sentiuntur

commodum transitus, etiam sentiant onus legum
necessariorum pro conservatione loci: ex hoc ca-
pite viatores etiam tenentur solvere pedagia, vecti-
galia. *AA. citt.*

Dixi 2. Specialibus illorum locorum preceptis: 8.
nam legibus communibus utique obligantur, eti-
amsi forsitan illæ in suo territorio non sint receptæ,
vel contrario usu abrogatæ, unde Belga, cui in
sua patria licitum est diebus Sabbathinis inter Nati-
vitatem Christi & Purificationem B. M. V. come-
dere carnes, existens istis diebus Colonia tenetur
abstinere ex communi lege Ecclesiæ, *communis cum*
Laym. de leg. c. 12. n. 3. & Ratio est, quod in sua pa-
tria tantum excusetur per consuetudinem, quæ ut-
pote contra jus commune, est odiosa, & restringitur
tantum ad locum, in quo viget, sicut statutum aut
privilegium locale *arg. c. 2. de Constit. in 6.*

Dixi 3. locorum per qua transeunt, nam si per 9.
majorem partem anni intendant ibi manere, jam
à prima hora tenebuntur ad statuta talis loci, quia
per quasi domicilium facti sunt subditi. Econtra
quamvis peregrini non teneantur statutis speciali-
bus locorum, attamen privilegiis, consuetudini-
bus, aut statutis favorabilibus illorum locorum, per
quæ transeunt, uti possunt; hinc Germanus tran-
siens per Belgium poterit antedictis diebus Sabba-
thinis ibidem comedere carnes, & apud Hispanos
intestina; item in loco, ubi quadragesima juxta
novum Calendarium est absoluta, non jejunare, etsi
in loco sui domicilii adhuc jejunetur. *Sanct. L. 1. o*
mor. c. 12. Less Bonac. Reiffenst. n. 40. La Croix L. 3.
p. 2. n. 1271. Econtra si in loco sui domicilii quadra-
gesimam absolvit, non tenetur jejunare in loco, ubi
existit, etiamsi ibi quadragesima adhuc perduret,
modò absit scandalum. *DD. citt.*

QUÆR.

10. QUÆR. III. An peregrinus obligetur legibus suæ patriæ, quando alibi est, ubi illæ non vigent?

R. Regulariter non obligari *Suar. c. 32. Engel. König. L. 1. t. 2. Et ibid. Schmalzg. n. 41. Herman. Thes. 4.* Ratio est, quòd statuta localia cohæreant loco, nec extendantur ultra territorium statuentis etiam respectu subditorum, *c. 2. de Constit. in 6.* Unde si in tua patria sit dies festus vel jejunium, alibi existens, ubi jejunium, vel festum secundum Jus commune non est, non teneris jejunare vel audire Sacrum, nec Clericus extra Diœcesin existens tenetur lege sui Episcopi, quâ v. g. prohibet lusum chartarum.

11. *Dixi regulariter*, nam si transgressio statuti vergat in detrimentum loci, vel injuriam Magistratûs, aut Principis, etiam extra territorium obligabuntur subditi, ut si statutum sub certâ pœnâ prohibeat de Principe loqui injuriosa, aut præcipiat Clericos etiam absentes comparere in Synodo, vel cives in Magistratu: idem à potiori tenet de religiosis, qui non ratione territorii, sed ratione obedientiæ suis Superioribus subiecti sunt, ideòque eorum statutis & mandatis ubicunque terrarum obligantur, quin & in alieno territorio citari, excommunicari, & propriâ authoritate capi possunt. *Sylvest. V. excommunicatio num. 15.* Ex dictis

12. *Deduces seqq. 1.* Qui bonâ fide vel negotiorum causâ abire è loco in quo erat obligatio v. g. jejunii vel audiendi Missam, ad locum, in quo non est talis obligatio, excusatur ab his: Si verò ideo exeat ut se à lege eximat, plures dicunt eum manere obligatum lege, eò quòd fraus ei non debeat patrocinari, *c. Sedes, Et c. ex tenore de rescript.* sed probabilius est, eum excusari, quia utitur jure suo; lex enim non prohibet exire è loco, sed tantum præci-

pit, ut observetur ab iis, qui existunt in loco, nec
 fraus ei patrocinetur, quòd solùm improbant cit.
 textus, sed conditio loci, & nullus videtur dolo
 facere, qui iure suo vitatur. Reg. 15. ff. de reg. juris.
 Salmantic. Illung. t. 1. d. 2. n. 32. Mezger in 1. 2. d.
 35. a. 5. n. 27. Schmalzg. l. c.

Si dicas, qui obligatur lege, etiam obligatur non
 ponere impedimentum legi, aliàs enim non pecca-
 ret, qui tempore audiendæ Missæ se voluntariè
 componit ad somnum.

2. Qui ideo exit ad locum, ubi *Trid.* non est re-
 ceptum, ut ibidem clandestinè matrimonium con-
 trahat, matrimonium in fraudem legis contractum
 est illicitum & invalidum, ergo.

¶ Manente lege est obligatio non ponendi im-
 pedimentum legi C. lege non manente N. exiens
 ad locum, ubi non est lex, facit respectu suò non am-
 pliùs esse legem, statutum enim locale cohæret lo-
 co, sicut igitur malum non est, petere dispensatio-
 nem, vel rogare Superiorem, ut tollat legem, sic nec
 malum est exire ad alium locum, & facere, ut re-
 spectu suò non sit lex.

Ad 2. Quòd matrimonium ejusmodi sit illicitum,
 & invalidum, est ex speciali decreto Urbani
 VIII. ut dicam *cas. 110. n. 12.*

2. Qui cogitat exire è suo territorio, in quo est
 lex audiendi v. g. Sacrum, si tanto tempore ibidem
 existat, ut commodè possit audire, habeatque occa-
 sionem audiendi, tenebitur audire: probabile ta-
 men etiam est, quòd si plures Missas potuisset au-
 dire v. g. unam horâ octavâ, alteram horâ undeci-
 mâ, neglecto omni sacro possit exire ante horam
 undecimam, quia poterat differre auditionem
 Missæ usque ad undecimam, & tunc petere dispen-
 sationem à lege, quam, ut suppono, novit se impe-
 tratu-

tratu-

traturum, ergo etiam poterit tunc exire è loco, & ponere se in statu, in quo non est lex. *Sanch. Reif. fenst. num. 36. Herman. pag. 38.* Sed prior sententia uti est magis pia, & tuta, ita & in praxi suaderenda: si unicum tantum est Sacrum v. g. horâ octavâ & adhuc existas in loco, certum est juxta omnes te obligari, quamvis statim post Sacrum velles exire, quia manes subditus statuto locali, illo tempore quo necessariò erat implendum.

14. 3. Discessurus ex loco, ubi non est obligatio jejunii vel abstinentiæ, potes ibi non tantum plene refici, sed & vesci carnibus: si tamen eodem die venias ad locum, ubi est jejunium, distinguendum est, vel enim iste locus est locus tui domicili, & tunc non potes secundò refici, minùs vesci carnibus, quia es subiectus legibus loci; si es in loco peregrino, non teneris speciali jejunio istius loci, bene tamen jejunio communi totius Ecclesiæ.

15. QUÆR. IV. An & qualiter peccet qui facit se impotentem ad implendam legem, vel qui ponit impedimentum legi implendæ? R. id decidere est difficillimum; in praxi tenenda sunt seqq.

1. Pleræque leges humanæ non obligant, ut alii quot diebus antecedenter non ponatur impedimentum: Ratio est communis usus & interpretatio, de quibus constat Legislatoribus, hinc non peccat, qui die Sabbathi iter, vel etiam venationem aggreditur, prævidens, se altero die non posse audire Sacrum; nec peccat contra religionem vel jejunium, qui per nimium potum prævidet post alios quot dies se non posse jejunare, audire Missam, legere horas &c.

16. Dixi 1. Qui prævidet; nam qui ideo ponit impedimentum, ut excusetur à lege v. g. projicit vel donat alteri breviarium etiam aliquot diebus anteceden-

cedenter, ut non teneatur orare, peccat contra præceptum orandi horas; quia fraudulenter agit contra legem in actu primo obligantem. Aliud est de eo, qui idco de loco exit, vel dispensationem petit, ut à lege eximatur, quia per alium locum vel dispensationem respectu ipsius tollitur lex, per consequens nec in actu primo eum obligat.

Dixi 2. Aliquot diebus antecedenter; quia si ipso die, quando jam præceptum urget, vel immediatè antecedenter ponatur impedimentum v. g. aliquis ipso die festo, aut horâ decimâ, vel duodecimâ noctis, sine justâ causâ exit, & Missam negligit; indubiè peccat; sic enim habet communis persuasio, & usus, qui est optimus legum interpret *Gob. in exper. c. 5. n. 4. §. 3.*

2. Præcepta naturalia & divina obligant, ut 17. etiam aliquot diebus antecedenter non ponam impedimentum; obinde peccant contra justitiam Pastores, Officiales, famuli, si per nimium potum se prævideant incapaces fore ad obeundos labores ex justitiâ debitos; item, qui per luxum in vestibus, conviviis, & similibus, vel per lusum reddunt se impotentes ad solvenda debita, vel ad alendam familiam, tenentur ex justitiâ ab his abstinere. Qui per iter, vel negotia se prævidet impediendum à communionem annua, probabiliùs tenetur prævenire, vel ex post supplere.

3. Quamvis quis obligetur non ponere impedimentum legi, non tamen semper tenetur removere impedimentum aliunde positum; nam *Marchin. Tamb. Suar. La Croix.* cum communi docent, quòd non obliget procurare valetudinem, vel liberationem è carcere, præcisè ut satisfaciam præcepto Ecclesiæ de audiendâ Missa, vel præcepto naturali de legendâ Missa, quando ad eam ex justitiâ obli-

obli-

obligor; aut etiam, ut satisfaciam præcepto divino de confessione, & communione annuâ; e contra si per censuras v.g. excommunicationem, suspensionem, vel interdictum impediatur, plerique docent me teneri petere absolutionem à censuris, quia censure immediate, & directe impediunt ab eiusmodi functionibus, cum ab Ecclesia ad illum finem infligantur; hoc autem non facit carcer & infirmitas, *Tamb. L. 3. de Mis. c. 6. §. 1. num. 8. G. b. n. 89. La Craix L. 1. n. 782.* Ratio horum omnium est intentio Legislatorum, quæ ex usu & judicio prudentum rationabiliter colligitur: constat enim Legislatores in unâ materiâ facilius permittere impedimentum legis, quàm in alia, sic lex jejunii permittit assumi honestum laborem cum jejunio incompossibilem, non verò id permittit lex Missæ vel horarum.

19. QUÆR. V. An opus præceptum poni debeat animo satisfaciendi præcepto? R. Plerùmque non requiritur animus satisfaciendi præcepto, sed sufficit, quòd ponatur materia præcepti, hinc qui audit Sacrum, legit horas, dat eleëmofynam immemore præcepti, vel voti, satisfacit, imò quamvis quis habeat intentionem oppositam v.g. per hoc Sacrum per hanc recitationem horarum, non satisfaciendi præcepto, modò adsint reliqua, satisfacit, nec tenetur ad novum Sacrum, vel novas horas: quod tamen probabilius non tenet de obligatione voti, vel debito justitiæ, nam si nolis per hanc eleëmofynam satisfacere voto, per hanc pecuniam extinguere debitum justitiæ cognitum, non satisfacis. Ratio horum est, quòd obligatio voti, & debiti oriuntur ex liberâ hominis voluntate, ideòque in his obligationibus potest liberè velle perseverare; e contra aliæ obligationes oriuntur à voluntate Legislatoris.

ideò

ideoque non est in potestate subditi, ut positâ materiâ præceptâ perseveret obligatio. *Suar. Herinx. Reiffenst. n. 45. & seqq. La Croix. L.c.*

QUÆR. VI. An eodem tempore, aut etiam eodem actu pluribus & distinctis legibus satisfieri possit? *R.* Affirm. Si materiæ legum neque ex se, neque ex intentione legislatoris sint incompatibiles, secus si se compati possint. Unde deducuntur seqq.

1. Die festo possum audire Missam, & simul legere horas Canonicas, persolvere Pœnitentiam, aut alias preces obligatorias; audire concionem &c. quia hæc omnia cum auditione Missæ sunt compatiblea, ut latius explicabo *Cas. 95. à num. 3.*

2. Si plura præcepta eandem materiam præcipiant v. g. vovisti in vigilia S. Matthiæ jejunare, & confessarius idem pro pœnitentia imposuit, satisfacis eodem actu præcepto Ecclesiæ, voti, & pœnitentiæ, ut per se patet. Item obligaris orare horas ratione ordinis, & beneficii, satisfacis unâ recitatione. Si festum incidat in Dominicam, satisfacis utrique audiendo unam Missam. Econtra si alicui ex pluribus titulis debeas centum aureos, non satisfacis si semel des centum, quia justitia exigit æqualitatem rei ad rem, in aliis præceptis præcipuè attenditur intentio legislatoris.

3. Votum & pœnitentia plerumque non implentur per actum aliàs debitum v. g. Confessarius præcipit audire Missam, debes eam audire die feriato; aut in die festo audire duas, unam ex lege Ecclesiæ, alteram ex præcepto confessarii. Item si vovisti eleëmodyniam, & Confessarius imposuit eleëmodyniam, eâdem stipe non satisfacis utrique. Item confessarius indeterminate tibi iussit jejunare uno die Sabbathi, non potes eligere Sabbathum,

F

bathum,

R. D. Jansen Theol. Moral. Tom. I.

batum, in quod incidit jejunium Ecclesiæ; eon-
trà si determinatè jussit primo Sabbatho, vel tribus
Sabbathis consequenter jejunare; satisfacis etfi in
Sabbathum simul incidat jejunium Ecclesiæ. Item
vovisti omni die audire Missam, non teneris juxta
Sanch. & Bonacina, diebus Dominicis & festis audire
duas. Ratio horum omnium est, quod hæc ple-
rumque sit mens confessarii & voventis, nisi aliter
expresserint. Plura de his dicam suis locis.

21. QUÆR. VII. Quid de abrogatione, deroga-
tione, dispensatione, interpretatione & Epekl
Legum? *æ.* Tenenda esse sequentia.

Imò, Abrogatio est totius Legis cassatio seu sub-
latio facta ab ipso legislatore, ejus successore, vel
utriusque Superiore, eo quòd v. g. lex incipiat esse
minùs utilis, vel nimis difficilis: inferior verò non
potest legem superioris abrogare, nisi forsan ex
privilegio, aut ex præscriptâ consuetudine, cum
enim inferior non sit Dominus voluntatis superio-
ris, non potest eam reddere irritam sine ejusdem
superioris consensu; quod etiam videtur dicen-
dum, si lex inferioris fuerit per superiorem confir-
mata, quia ex quo superior legem confirmavit, vi-
detur eam suam fecisse.

2. Derogatio est sublatio legis pro parte, & in
hoc differt ab abrogatione, quæ totam legem tollit,
ut jam dictum est.

22 3. Dispensatio est relaxatio legis pro particulari
casu vel personâ, manente obligatione legis pro
aliis casibus vel personis. Facultas dispensandi per
se competit legislatori, ejus successori vel utriusque
in jurisdictione superiori, ab horum quippe arbitrio
tota legis obligatio pendet; Et hæc ratione certum
est, S. Pontificem posse dispensare in toto Jure Ca-
nonico, imò & in lege Apostolicâ humanâ, cum in
pote-

potestate jurisdictionis non sit inferior Apostolis & S. Petro, cujus est successor: in lege verò naturali & divinâ v. g. in voto, juramento & similibus ex jure naturali vel divino obligantibus, propriè & directè dispensare non potest; nequit enim facere, ut liceat homini non servare promissionem Deo factam & non remissam, sed autoritate Dei promissionem remittit, quo ipso obligatio eam servandâ per se corrumpit, ita communis D. D. Dixi, quòd facultas dispensandi *per se* competat soli Legislatori aut ejus Superiori; nam per accidens sive ex privilegio aut receptâ consuetudine etiam inferior in lege superioris dispensare potest: sic Episcopi dispensant in jejuniis, festis, aliisque præceptis Ecclesiæ frequenter occurrentibus. Requiritur autem 23 ad dispensationem, ut fiat ex justâ causâ, putâ necessitatis, utilitatis, vel pietatis. Trident. *Ses. 25. de reform. c. 18.* Alioquin erit illicita, & si ab inferiore fiat in lege superioris, etiam invalida, eò quòd superior non censetur dare facultatem inferiori, dispensandi in lege suâ sine justâ causâ. At nunquid 24 potestatem habens dispensandi cum subditis in voto, juramento, jejunio, censurâ, irregularitate &c. in iisdem etiam secum ex justâ causâ dispensare poterit? *ꝛ.* Cum communi affirmativè: vel enim quæstio est de ipso legislatore, & tunc sicut ipse suâ lege propriè non obligatur, ut dixi *sup. n. 1.* ita non indiget dispensatione seu relaxatione legis: si verò quæritur de alio superiore, Prælato vel Episcopo; hi dispensant vel relaxant legem nomine Dei vel Ecclesiæ, & tunc nulla videtur esse ratio, cur id ex justâ causâ possint respectu subditi, non verò ex eadem causâ respectu sui. Si dicas: Dispensatio est actus jurisdictionis in subditum, nemo autem sibi propriè subditus est; *ꝛ.* Idem hic duplicem gerit

personam; in quantum nomine Dei aut Ecclesie secum dispensat, sic gerit personam Dei vel Ecclesie; in quantum verò dispensatur, est subditus, puta Dei & Ecclesie, quorum nomine fit dispensatio.

2) 4. Interpretatio legis est ejusdem explicatio secundum mentem legislatoris, est triplex, Authentica usualis & doctrinalis; *Authentica* est quæ fit per aliam legem latam ad declarandam priorem, unde eandem authoritatem habet quam lex ipsa *c. fin. de constit.* & solum fieri potest ab ipso legislatore, ejus successore vel superiore, non autem ab inferiore, nisi Superior id ei commiserit, ita Deus commisit Papæ facultatem authenticè interpretandi Jus Divinum *S. Th. 2. 2. q. 2. a. 3.* & Papa Cardinalium congregationi potestatem declarandi Concilium Tridentinum. *Usualis* interpretatio est quæ per usum & consuetudinem est introducta, unde consuetudo optima legum interpretes dicitur, de qua dixi *Cas. prac. à n. 13.* *Doctrinalis* est quæ fit arte & peritiâ Doctorum, quæ solum probabilitatem habet.

26 5. Epikia est benigna interpretatio legis secundum æquum & bonum, seu est mens legislatoris rationabiliter præsumpta, & solummodo locum habet, cum materia legis in particulari casu fit illicita, aut ita difficilis, ut prudenter credatur, quod superior si adesset, aut interrogari posset, ipsemet declararet, se nolle pro isto casu legem suam obligare, &c.

